

TAISTELU KANSASTA

OVE KORSGAARD (2003) **Kampen om folket. Et dannelsesperspektiv på dansk historie gennem 500 år.** Gyldendahl. 2004. English summary.

Ove Korsgaard on saanut valmiiksi kolmannen taistelunsa, nyt taistelun kansasta. Ensimmäinen kertoi urheilun historiasta nimellä Taistelu kehosta (1982) ja toinen kansanvalistuksen historian nimellä Taistelu valosta (1997). Kampen om folket tutkii väitöskirjana kansan aatehistoriaa Tanskassa 500 vuoden ajan aina nykypäivään. Yhtenä taustana on kansanvallasta ja kansalaisuudesta käyty keskustelu.

Käsite kansa on kokoa ajan muuttunut. Vielä uuden ajan alussa kansa (folk) liittyi paternalistiseen maailmaan; isännällä oli kansansa tai väkensä taloudestaan, samoin ruhtinaalla maillaan ja Jumalalla luomakunnassa. Kansa alamaisena tai rahvaana sai sittemmin uusia merkityksiä.

Suuri muutos oli demokrati-an läpimurto. Kansa korvasi ruhtinaan vallankäytön suveriniteetin perustana, tosin monimerkityksisenä. Rousseau ja Kantin jalanjäljissä kansa (demos) liittyi oikeusvaltioon taustanaan yhteiskuntasopimus. Herder monine myös suomalaisine seuraajineen korosti kansan kulttuuria, erityisesti kieltä (ethnos). Kansalla on myös sosiaalinen merkitys (pléthos).

Kansankulttuurin tukema tasa-arvoinen ja suvereeni kansallisvaltion kansa muotoutui suureksi ja vaikutusvaltaiseksi kertomukseksi Euroopassa ja erityisesti Pohjoismaissa. Sillä

on edelleen liikkeellepanevaa voimaa. Esimerkiksi EU:ta koskevat äänestykset päättyivät EUpuolen voittoon, jos se onnistuu tekemään asiasta eliitin ja kansan voimainkoituksen. Kyllä kansa tietää.

Kansa sai tuntevan kolauksen ja saastui osassa Eurooppaa käyttökelttomaksi, kun natsit käyttivät sitä estottomasti propagandassaan. Miten arka asia edelleen on, osoittaa äskänen keskustelu Berliinin valtiopäivätalon fasadin tunnukselta. ”Saksan kansalle” (Dem deutschen Volke) hävisi pitkän keskustelun jälkeen parilla äänellä tunnukselle ”Väestölle” (Der Bevölkerung).

Natsiajattelussa kysymys oli nimenomaan etnisestä puhtaudesta, ei kansasta demokratian perustana kuten pohjoismaissa. Tosin täälläkin kansan sijasta on viime vuosina mieluummin käytetty demokratiaa tai hyvinvointivaltiota. Silti meillä ei ole ollut ongelma puhua Tanskan tai Suomen kansasta. Suomessa sotien aika on jopa tullut tärkeäksi osaksi kansallista kertomusta.

MITEN KÄY KANSOJEN IDENTITEETIN?

Kansan käsite on kuitenkin muutospainneessa. Kansa ei ole enää suvereeni vallan lähde aikana, jolloin olemme EU:n jäseniä ja osana globaalia kohtalon-yhteyttä. EU:ta tai rahaliittoa koskevat äänestykset kärjistävät asetelmaa. Keskustelussa toiset vartioivat ja toiset vähätelivät kansaa ja kansallista. Jotkut ovat valmiit hylkäämään ne kokonaan.

Iso kysymys on kansan selviäminen Euroopan integraatiosta. Korvautuvatko kansalliset identiteetit eurooppalaisella identiteetillä? Onko mahdollista synnyttää eurooppalainen demos ja demokratia, vaikka etnokset pystyisivätkin kansallisen monimuotoisina? Vai tulee-ko kaikista Kantin odotuksen mukaisesti ennen pitkää maailmankansalaisia?

Toinen käsitteellinen vaikeus tulee monikulttuurisuudesta aiemmassa yhtenäiskulttuurin maassa. Ovatko maahanmuuttajat omine uskontoineen, arvoineen ja kulttuureineen Suomen kansaa? Jos ovat, mitä kansa silloin tarkoittaa? Onko mahdollista erottaa kansan eettis-kulttuurinen puoli ja juridis-poliittiset oikeudet ja velvollisuudet. Jälkimmäisten tulee olla kaikille kansalaisille samoja.

Kuten niin usein Korsgaard antaa tässäkin kolme vaihtoehtoa. Kansan käsitteestä pidetään kynsin hampain kiinni. Kansa hylätään. Tai kansa pyritään tulkitsemaan uudelleen. Hän esittelee vaihtoehtojen puolestapuhujat, mutta päättyy itse kolmannelle kannalle. Kansa voi olla dynaaminen käsite.

Korsgaard uskoo, että on tärkeää ylläpitää ajatusta Tanskan kansasta, mutta niin ettei se ole ristiriidassa Euroopan kansan kanssa. On luovuttava ajatuksesta, että voi kuulua vain yhteen kansaan. Kansakin voi ottaa monia muotoja. Voi olla samaan aikaan Tanskan kansan kansalainen ja Euroopan kansalainen. Nämä eivät saa sulkea pois maailmankansalaisuutta.

Käytännössä tämä edellyt-

tää uutta ”kertomusta” siitä, mitä on olla tanskalainen. Uskon, että meillä on edessämme sama tehtävä. Suuri kertomuksemme urheasta pienestä Suomesta uhkaavassa maailmassa on historiallisesti ja ehkä edelleen totta, mutta aivan liian ahdas, etninen ja defensiivinen,

jotta sillä pärjää nykymaailmassa.

Tarvitsemme uuden kertomuksen Suomesta maailmassa. Tunnistamme siinä ylpeänä oman ominaislaatumme ja historiamme, mutta tavalla, jossa silti olemme luonteva osa eurooppalaista yhteisöä ja vielä

enemmän, tunnistamme globaalin kohtalonyhteyden. Sellaista kertomusta tarvittaisiin kansalaiskasvatuksen tarpeisiin vanhoille, mutta myös muuttamalla tänne tuleville uusille suomalaisille.

Seppo Niemelä